

KUDÜS VE KUTSAL MEKANLARIN DURUMU: YAHUDİLEŞTİRME TEHLİKELERİ VE DESTEK BOYUTLARI

HAZIRLAYAN:
ALİ İBRAHİM

ÇEVİREN:
KUDÜS'TE BUGÜN

KUDÜS VE KUTSAL MEKANLARIN DURUMU:
**YAHUDİLEŞTİRME TEHLİKELERİ
VE DESTEK BOYUTLARI**

HAZIRLAYAN:
ALİ İBRAHİM

ÇEVİREN:
KUDÜS'TE BUGÜN

İÇİNDEKİLER

Giriş

1- KUDÜS'Ü VE KUTSAL MEKANLARI KUŞATAN RİSKLER

SİYASİ RİSKLER

DİNİ SİYONİZM'İN YÜKSELİŞİ

MESCİD-İ AKSA'YA İSRAİL EGEMENLİĞİNİ DAYATMA GİRİŞİMİ

SAHADAKİ RİSKLER

KUTSAL MEKANLAR

DEMOGRAFİK DURUM

HAYATİ ÖNEME SAHİP SEKTÖRLERİN HEDEF ALINMASI

2- KUDÜS'Ü YAHUDİLEŞTİRME AŞAMALARI

MESCİD-İ AKSA'YA YÖNELİK SALDIRI SÜRECİ VE İÇERİSİNDE YAHUDİ İBADETLERİNİN DAYATILMASI

A. AKSA BASKINLARI

B. MESCİD-İ AKSA'DA YAHUDİ VARLIĞI FIKRİNİN GELİŞİM SÜRECİ

C. MESCİD-İ AKSA VE KUDÜS'TEN UZAKLAŞTIRMA

D. MESCİD-İ AKSA'DA İTİKAF YASAĞI

E. VAKIFLAR DAİRESİ'NİN MESCİD-İ AKSA'DA GEREKLİ RESTORASYON VE BAKIM ÇALIŞMALARI YAPMASININ ENGELLENMESİ

AKSA VE ÇEVRESİNİ YAHUDİLEŞTİRME ÇALIŞMALARI

İŞGAL ALTINDAKİ KUDÜS'TE YAŞAYAN HRİSTİYANLARI HEDEF ALMA VE KİLİSELERE SALDIRMA SÜRECİ

İSRAİL'İN KUDÜS ÜZERİNDEKİ EGEMENLİĞİNİ GÖSTERME ÇABASI

DEMOGRAFİK OLARAK YAHUDİLEŞTİRME SÜRECİ

A. EVLERİN YIKILMASI

B. YERLEŞİM PROJELERİ

C. YERLEŞİMLERİN ALTYAPISININ GELİŞTİRİLMESİ

D. KUDÜS BELEDİYESİ'NİN SINIRLARININ GENİŞLETİLMESİ

FİLİSTİNLİLERİN HEDEF ALINMA SÜRECİ

A. TUTUKLAMALAR

B. KİMLİKLERİ İPTAL ETME

C. İŞGAL ALTINDAKİ KUDÜS'TE FİLİSTİNLİLERİN ÖLDÜRÜLMESİ

KUDÜS'TEKİ ANA SEKTÖRLERİN HEDEF ALINMASI

A. EĞİTİM SEKTÖRÜNÜN HEDEF ALINMASI

B. KUDÜS EKONOMİSİNİN HEDEF ALINMASI

C. SAĞLIK SEKTÖRÜNÜN HEDEF ALINMASI

3- DESTEK BOYUTLARI

GİRİŞ

İşgal kuvvetlerinin, Kudüs şehrine yönelik planlı saldırıları her geçen yıl gittikçe artmaktadır. İşgalin farklı kolları, şehrin tarihini ve kutsallarını hedef alarak şehri Yahudileştirmeye ve sakinlerini şehirden sürmeye çalışmaktadır. Bu çabalar, işgal altındaki şehri tamamen Yahudi tarihine ve nüfusuna sahip bir şehre dönüştürme girişiminin bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. İşgal altındaki Filistin topraklarında yaşanan gelişmeler karşısında, İsrail hükümeti Kudüs'te bir takım İsrailileştirme aşamalarını hızlandırmaktadır. Tüm bunlar, Gazze Şeridi'nde devam eden soykırımla ve Batı Şeria'nın çeşitli bölgelerinde uygulanan zorunlu göç politikalarıyla eş zamanlı olarak devam etmektedir.

Bu raporda, Kudüs'te sürmekte olan Yahudileştirme çalışmalarına dair temel verileri sunup; Kudüs'ü ve kutsal mekânlarını kuşatan en önemli tehlikeleri ve şehre yönelik Yahudileştirme çalışmalarının güncel durumunu mercek altına alacağız. Bu çerçevede öncelikle Mescid-i Aksa'nın mevcut durumu ve Kudüs'teki Hristiyanların maruz kaldıkları gerçeklikler ele alınacak ardından, şehrin demografik yapısının hedef alınması ve Filistinlilere yönelik sistematik olarak yapılan öldürme, uzaklaştırma ve tutuklama gibi uygulamalara değinilecektir. Ayrıca Filistin meselesinin son derece kritik ve hassas bir döneminde, özellikle eğitim ve ekonomi ile bu alanlara destek sağlayan imkânlar başta olmak üzere, Kudüslülerin ana sektörlerine yönelik saldırılara da yer verilecektir. Bu rapor, 12 Nisan 2025 tarihinde İstanbul'da yapılan "Filistin Halkı Göç Projelerini Reddediyor, Dönüş Hakkının Alternatifi Yok" başlığıyla düzenlenen Ulusal Siyasi Konferans'ın ikinci oturumunda sunulmuştur. Konferans, Filistin Halk Kongresi-Dış Temsilciliği tarafından düzenlenmiştir.

1- Kudüs'ü ve Kutsal Mekanları Tehdit Eden Riskler

Siyasi Riskler

- **Dini Siyonizm'in Yükselişi**

İsrail'in sağına 1970'li yıllardan beri liderlik yapan Likud Partisi, dini-milliyetçi Siyonist akımının yeniden yükselmesi için uygun bir atmosfer hazırladı. Bu atmosfer, Yahudi Tapınağı'na yönelik ilginin artmasına neden oldu. 1977'den bu yana, Tapınak fikrine ilgi duyan yerleşimcilerin çemberi genişlerken, Tapınak fikrini Yahudi yerleşimciler arasında merkeze almak için adanmış örgütler de kuruldu. Dini (radikal) Siyonizm akımı, İsrail siyasi hayatındaki en güçlü varlığını, Netanyahu'nun liderliğini yaptığı mevcut hükümet döneminde kayda geçirmiştir. Bu hükümet, Kudüs'teki bir dizi Yahudileştirme planlarını gerçekleştirilmeyi amaçlamakta; bu planların başında ise Mescid-i Aksa'yı tamamen kontrol altına alma girişimi gelmektedir.

- **Mescid-i Aksa'ya İsrail Egemenliğini Dayatma Girişimi**

Dini-milliyetçi akımın yükselişiyle eş zamanlı olarak, işgalin; dini, siyasi, hukuki ve güvenlik birimleri, Mescid-i Aksa'nın kaderini belirlemeye ve mescit üzerinde tam bir İsrail egemenliği dayatmaya çalıştı. Bu durum bir dizi gelişmelerin yaşanmasına neden oldu. Dini düzeyde, birçok haham, temizlik şartını karşılamamaları sebebiyle Yahudilerin mescide girmelerini yasaklayan resmî Yahudi dini fetvasını çiğnedi ve yerleşimcileri Mescid-i Aksa'ya baskın düzenlemeye teşvik etti. Son olarak, temizlik şartını tamamen aşmak üzere kızıl inek kehanetini gerçekleştirme çabalarına girdiler.

Bu örgütler, İsrail'in farklı kesimlerinde Tapınak fikrini yaymak için çalıştı. Bu durum, İsrail toplumunda Tapınak Grupları'nın varlığının artmasına yol açtı. Saflarını birleştirerek onları bir araya getiren bir koalisyon kurmalarının ardından, Mescid-i Aksa'daki İslami varlığa yönelik saldırıları da arttırdılar. Aynı zamanda, Yahudileştirme sürecini hayata geçirmek ve Müslüman varlığına yönelik kuşatmayı daha fazla sıkılaştırmak amacıyla, İslami Vakıflar Dairesi'ne karşı da kışkırtmalarda bulundular. Bunu, işgal polisiyle iş birliği yaparak gerçekleştirdiler. Nitekim polisler, Mescid-i Aksa baskınlarını güvence altına almakta ve yerleşimcileri açıkça yapılan Yahudi ibadetleri sırasında korumaktadır.

Sahadaki Riskler

- **Kutsal Mekanlar**

İşgal kuvvetleri, İslami ve Hristiyan kutsal mekanları aynı şekilde hedef almaktadır. Müslümanların ve Hristiyanların, Mescid-i Aksa'ya ve Kudüs'teki Hristiyan kiliselerine ulaşmalarını engelleyen çeşitli kısıtlamalar dayatmakta onların dini bayramlarını ve ibadet dönemlerini zehretmekte ve ibadet edenlere saldırmaktadır.

- **Demografik Durum**

Son yıllarda, Kudüs'te yerleşimci sayısını arttırmaya ve demografik dengede Yahudi üstünlüğü sağlayamaya yönelik birbirini takip eden girişimlere tanıklık edilmektedir. Bu girişimlerle eş zamanlı olarak Filistinlilerin Kudüs'ten zorla çıkarılması yönündeki tehditler de artmaktadır. Kimliklerin iptal edilmesi, evlerin yıkılması ve Kudüs'te Filistinlilerin yaşamının sürekli zorlaştırılmasıyla bu tehditler somutlaştırılmaktadır. Filistinlilerin barınma haklarının ellerinden alınması, hayati sektörlerinin hedef alınması ve Filistinlilere yönelik neredeyse her gün yaşanan saldırılar da bunun örneklerindedir.

- **Hayati Öneme Sahip Sektörlerin Hedef Alınması**

Bahsi geçen tehditlere ek olarak, işgal makamları, Kudüslülerin hayatlarının çeşitli sektörlerini kendi kurumlarına bağlayarak hedef almakta ve Filistinlileri her türlü direniş ve dayanıklılık unsurlarından mahrum bırakmaktadır. Bu politika, Kudüslüleri işgal projelerinde ucuz iş gücüne dönüştürmeyi ve Kudüs'teki eğitim sistemini İsrail eğitim sistemine entegre etmeyi amaçlayan beş yıllık planlar aracılığıyla hayata geçirilmektedir.

2- Kudüs'ü Yahudileştirme Aşamaları

Mescid-i Aksa'ya Yönelik Saldırı Süreci ve İçerisinde Yahudi İbadetlerinin Dayatılması

Mescid-i Aksa, işgal makamları ve onların çeşitli kolları tarafından yoğun saldırılara maruz kalmaktadır. Mescid-i Aksa'ya yönelik saldırılar; neredeyse her gün yapılan baskınlar, avlularında açıkça yapılan Yahudi dini ritüelleri, Müslümanlara yönelik doğrudan saldırılar, mescidin altında ve çevresinde yürütülen kazılar ve çevresini Yahudileştirmeye yönelik projelerle devam ediyor.

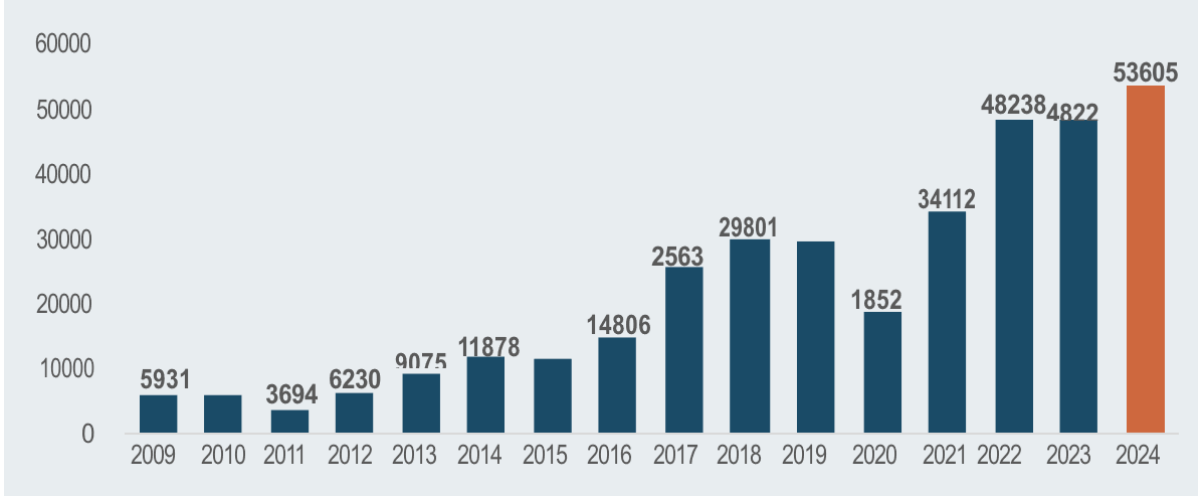
İşgal devleti, Mescid-i Aksa'ya yönelik baskınları kalıcı hâle getirmeye ve yerleşimcilerinin Aksa'daki varlığını yoğunlaştırmaya çalışıyor. Bu, Aksa'yı ya da bazı bölümlerini açıkça Yahudi ibadetlerinin yapıldığı bir mekâna dönüştürmeye yönelik bir girişimdir. Nihai hedef ise, Mescid-i Aksa'nın bazı kısımlarını bölerek burada bir sinagog inşa etmek ya da burayı kalıcı olarak Yahudi ibadetine tahsis etmektir.

A. Aksa Baskınları

Son yıllarda işgal devletinin çeşitli kolları, Yahudi bayramlarını fırsat bilerek Mescid-i Aksa'ya yönelik düşmanlığı ve Filistinlilere yönelik saldırıları tırmandırmıştır. Bu durum Aksa'ya baskın yapanların sayısında ciddi bir artışa yol açmıştır. Nitekim 2009–2024 yılları arasında Aksa'ya baskın yapanların sayısı yaklaşık 356.889 yerleşimciye ulaşmıştır. Sadece son üç yılda ise Mescid-i Aksa'ya 150.066 yerleşimci baskın düzenlemiştir¹.

¹ Hişam Yakub (ed.) ve diğerleri, Kudüs'ün Durumu 2023 Yıllık Raporu, Uluslararası Kudüs Vakfı, Beyrut, 1. Baskı, 2024, s. 23-24.

2024 yılı, 2009'dan bu yana Mescid-i Aksa'ya baskın düzenleyenlerin sayısının en yüksek olduğu yıl olarak kayıtlara geçmiştir. Kudüs İslami Vakıflar Dairesi'ne göre, bu yıl içinde Mescid-i Aksa'ya baskın düzenleyenlerin sayısı yaklaşık 53.605 olarak kaydedildi². Buna karşılık, 2023 yılında bu sayı 48.223 idi³. Aşağıdaki grafik, İslami Vakıflar Dairesi verileri ışığında 2009 ile 2024 yılları arasında Mescid-i Aksa'ya baskın düzenleyenlerin sayısındaki artışı göstermektedir⁴.

Son yıllarda, işgal devletinin Yahudileştirme projesini yürüten kolları, Yahudi bayramlarını ve çeşitli işgal günlerini, Mescid-i Aksa'ya ve Filistinlilere yönelik saldırıların tırmandırıldığı dönemler hâline getirmiştir. Bu dönemlerde, baskınlara katılanların sayısı arttırılmış ve bu saldırılara ek olarak, Mescid-i Aksa'nın kapılarında ve Eski Şehir'in sokaklarında uygulanan kısıtlamalar da ciddi şekilde sıkılaştırılmıştır.

Bu dini bayramlar arasında öne çıkanlar arasında "Pesah Bayramı" ve "Tapınak'ın Yıkılış Dönümü" yer alırken, İsrail ulusal günleri arasında "Kudüs Birleşme Günü" ile "İşgal Devletinin Kuruluş Günü" yer almaktadır. 2024 yılına dair dikkat çekmek istediğimiz olaylardan biri, Nisan ayında Mescid-i Aksa'ya yaklaşık 5.670 yerleşimcinin baskın düzenlemesidir. Bunlardan 4.340'ı, Pesah Bayramı baskınlarına katılmıştır. Aynı şekilde 13 Ağustos 2024 "Tapınak'ın Yıkılış Dönümü"ne denk gelen tarihte de 2.958 yerleşimci Mescid-i Aksa'ya baskın düzenlemiştir. 2024 yılı boyunca en yüksek baskın sayısı ise ekim ayında kaydedilmiştir. Bu ay içerisinde Mescid-i Aksa'ya baskın gerçekleştiren yerleşimci sayısı 10.131'e ulaşmıştır. Bu yerleşimcilerin 5.977'si, Yahudi Sukot (Çardaklar) Bayramı ile eş zamanlı olarak baskına katılmıştır.

² Anadolu Ajansı, 01.01.2025. <https://tinyurl.com/6hwyaucj>

³ Anadolu Ajansı, 01.01.2024. <https://tinyurl.com/yp5r65sf>

⁴ Hişam Yakub (ed.) ve diğerleri, Kudüs'ün Durumu 2023 Yıllık Raporu, Uluslararası Kudüs Vakfı, Beyrut, 1. Baskı, s. 50.

Pesah Bayramı, 2024 yılında Mescid-i Aksa'ya yönelik saldırıların tırmandığı en belirgin dönemlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Radikal gruplar, yerleşimci kitlesini maddi ödülleriyle yine cezbetmiş ve bu ayinlerle yerleşimcilerin katılımını sağlamıştır. 23-29 Nisan 2024 tarihleri arasında Pesah Bayramı günlerinde Mescid-i Aksa'ya giren yerleşimci sayısı yaklaşık 4.340 olarak kaydedilmiştir⁵.

B. Mescid-i Aksa'daki Yahudi Varlığı Fikrinin Gelişim Süreci

İşgal devletinin uzantıları, Mescid-i Aksa üzerindeki kontrolünü artırma amacı doğrultusunda, önce zaman bakımından, ardından da mekânsal olarak mescidi bölmeyi hedeflemektedir. Bu süreç, Aksa'da açıkça yapılan Yahudi ibadetlerini dayatmaya kadar uzanmakta ve nihayetinde Tapınak'ın fikri inşasını amaçlayan stratejisine hizmet etmektedir. Aşağıdaki maddelerde, bu planların en belirgin yönleri ve gelişim aşamaları yer almaktadır:

- 1. Zamansal Bölünme:** İşgal devleti, Yahudi yerleşimcilerin Mescid-i Aksa'ya baskın düzenlemesi için belirli saatler tahsis etmiştir. Bu saatler, saat 07:30 ile 11:00 arası ve 13:30 ile 14:30 arasındadır. Yaz saati uygulamasının başlamasıyla birlikte bu süreler bir saat daha eklenmektedir. İşgal kuvvetleri, bu saatlerde Müslümanların camiye girişini engellemeye ve bu vakitleri yalnızca Yahudilere tahsis etmeye çalışmaktadır. Aynı zamanda Yahudi yerleşimcilerin mescidin avlularında açıkça dini ritüellerini yerine getirmelerine izin vermektedir.

Mescid-i Aksa'daki murabıtların kararlı direnişi ve işgal kollarının, daha önceki biçimiyle zamansal bölünmeyi gerçekleştirememesi üzerine, bu kollar 2019'dan itibaren Mescid-i Aksa'ya, İslami bayramlarla aynı zamana denk gelen günlerde- özellikle de bu günler herhangi bir Yahudi bayramıyla çakıştığında- baskınlar düzenlemeye ve aleni Yahudi dini ritüellerini yoğun bir şekilde yerine getirmeye başlamışlardır.

⁵ El-Arabi el-Cedid, 29.04.2024. <https://tinyurl.com/bd8nx3we>

2. Mekânsal Bölünme: İşgal devleti, Mescid-i Aksa içinde belirli alanların Yahudilere tahsis edildiği bir aşamaya ulaşmaya çalışmaktadır. İşgal devletinin birçok planı, Ak-sa'yı bölme yönündeki niyetlerini açıkça ortaya koymaktadır. Özellikle işgal devletinin farklı kollarının, mescidin avlularını "boş alanlar" ya da "kamu alanları" olarak değerlendirmekte ısrar etmesi, bu niyetini göstermektedir.

Bu bağlamda en dikkat çeken projelerden biri, 2004 yılında yayınlanan 2020 planıdır. Bu plan, Ak-sa'nın avlularını mescidin ayrılmaz bir parçası olarak değil, kamusal alanlar olarak göstermektedir. Buna ek olarak, başka planlar da mevcuttur. Son yıllarda özellikle Ak-sa'nın doğu kısmı — başta Bab'ür Rahme Mescidi ve çevresi olmak üzere — yoğun saldırılara maruz kalmaktadır. Bu saldırıların en belirgin örnekleri şunlardır:

- Mescidin doğu avlusundan murabıtların çıkarılması.
- Bab'ür Rahme çevresinde aleni bir şekilde Yahudi dini ritüellerinin yapılması.
- Mescidin tanık olduğu gelişmeler ve olaylarla eş zamanlı olarak kapının hem içerden hem dışardan birçok kez ölçülmesi.
- Bab'ür Rahme Mescidi'nin kapalı tutulmaya çalışılması.
- Bab'ür Rahme Mezarlığı'nın hedef alınması ve bazı bölümlerinin "Tevrat Bahçeleri" kurmak amacıyla bölünerek ayrılması.
- Bab'ür Rahme Mescidi çevresindeki alanlarda molozların kaldırılmasının engellenmesi.
- Mescidin tekrar tekrar baskına uğraması, içinin tahrip edilmesi ve boşaltılması
- Mescidin elektrik ve ses kablolarının defalarca tahrip edilmesi.

3. Tapınak'ın Fikri İnşası: Bu yaklaşıma göre "Yahudi Tapınağı fiilen Ak-sa'da kurulmuş gibi kabul edilir". Dolayısıyla Yahudi yerleşimciler, Mescid-i-Aksa'ya, baskın düzenlenirken, Tapınak'a özgü ve Yahudi dini ibadetleri yansıtan tüm ritüelleri gerçekleştirmeye özen gösterirler. Yerleşimciler bu girişimlere 2019 yılının ikinci yarısından itibaren başlamış olup, bu durum özellikle özel duaların yapıldığı Yahudi bayramlarında şekil ve içerik olarak artış göstermektedir.

Aşağıda, Yahudi yerleşimcilerin Mescid-i Aksa'ya baskınları sırasında sergiledikleri başlıca tutumlar ve yerine getirdikleri dini ritüeller sıralanmıştır:

- Provokatif şarkılar söylemek.
- Tek tek ve topluca Ak-sa'da tam secde ritüeli gerçekleştirmek.
- Şofar üflenmesi.
- Mum yakma.

- Aksa'ya bitki sokulması.
- Aksa'ya kurban sokma girişimleri.
- Mescid-i Aksa'ya din adamı kıyafetiyle baskın düzenlemek.
- Mescid-i Aksa içinde dans etmek.
- İşgal bayrağını defalarca açmak.
- İşgal marşı Hatikvah'ın söylenmesi.
- Nişan, düğün, erkeklige geçiş kutlamaları ve çocukların saç tıraşı ritüellerini yapmak.
- Dairesel "Hora" dansını icra etmek.
- Özellikle Bab'ür Rahme Mescidi çevresindeki kuzeydoğu avlusunda Tevrat'tan ritüeller gerçekleştirmek.
- Kohen'lerin kutsanması ritüelini gerçekleştirmek.
- Toplu olarak Aksa kapılarında ve avlularında tam secde ritüellerini gerçekleştirmek.
- Tevrat'tan bölümlerin okunması.
- Yahudi dini kitaplardan okumalar yapmak.
- Tallit (dua şalı), tövbe giysileri, haham giysileri, tefillin gibi ritüel kıyafetleri ve gereçlerini giymek.
- Aksa Tufanı savaşında ölen Siyonistlerin anısına düzenlenen anma ritüelleri.
- Beyaz haham kıyafeti giymek.
- Yerleşimcilerin yalın ayak Mescid-i Aksa'ya baskın düzenlemesi.
- Tapınak hakkında Tevrat'tan broşürlerin sunulması.
- Araplara, Müslümanlara ve Filistinlilere karşı ırkçı sloganlar atılması.

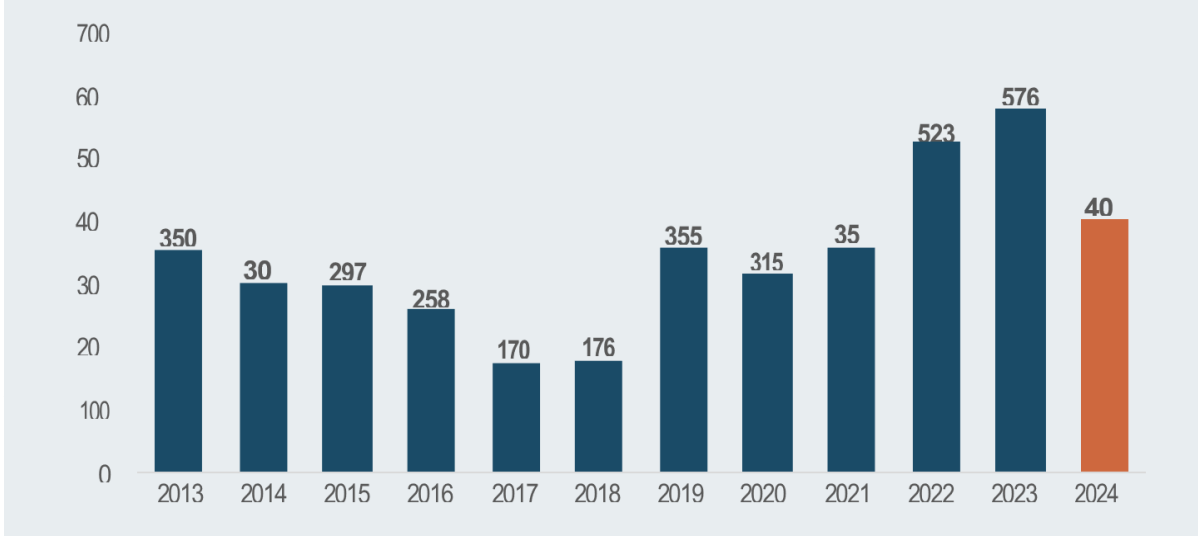
C. Mescid-i Aksa ve Kudüs'ten Uzaklaştırma

İşgal devleti, Kudüs ve Mescid-i Aksa'dan uzaklaştırma kararlarını, Filistinlilere yönelik en belirgin cezalandırma yöntemlerinden biri olarak kullanmakta ve özellikle Aksa'da ibadet edenleri korkutmayı amaçlamaktadır. Uzaklaştırma yoluyla, Mescid-i Aksa'nın imarında aktif rol oynayan ve artan baskınlara karşı direnen Filistinlileri hedef almakta; ayrıca ister Kudüs'ten ister Filistin'in diğer bölgelerinden olsun Mescid-i Aksa'yı savunan sembolik şahsiyetleri de etkisizleştirmeye çalışmaktadır.

2024 yılı içerisinde işgal yetkilileri, yaklaşık 400 uzaklaştırma kararı çıkarmış; bunlardan 197'si doğrudan Mescid-i Aksa'dan uzaklaştırma şeklinde olmuştur. Uzaklaştırma süreleri, birkaç günden başlayıp altı aya kadar uzamakta ve bu süreler yenilenebilir niteliktedir⁶. Bu yıl içerisinde alınan kararlar, murabıtlar, Vakıflar İdaresi çalışanları, gazeteciler, eski esirler ve Kudüs ile Mescid-i Aksa'nın müdafaasında sembolleşmiş bazı isimleri de

⁶ Kudüs 2024 Bilançosu, Vadi Hilve Bilgi Merkezi, 01.01.2024. <https://tinyurl.com/52rsss3r>

kapsamıştır⁷. 2013–2024 yılları arasında Aksa'dan uzaklaştırılan toplam Filistinli sayısı 4.077'ye ulaşmıştır⁸.

D. Mescid-i Aksa'da İtikaf Yasağı

İşgal yetkilileri, Mescid-i Aksa'daki murabıtlık ruhunu güçlendirme girişimlerini ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, itikaf uygulamasının yeniden mescide dönmesini engellemekte ve itikafa girenlere karşı şiddet uygulamaktadır. Son yıllarda işgal devletinin itikafa yönelik sergilediği tutum, bu yasağın iki temel sebebe dayandığını göstermektedir:

- **Birincisi:** İşgal devletinin Mescid-i Aksa üzerindeki kontrolünü ve fiili durumu dayatarak mescidin idaresini kendi elinde tutma gücünü pekiştirme hedefidir. Zira Ramazan gecelerinde itikafa katılan Müslümanların varlığı, Aksa'nın İslami kimliğini ortadan kaldırmaya yönelik çabalara engel teşkil eder. Bu tutum aynı zamanda, nihai kararın yalnızca işgal güçlerine ait olduğunu ve kimin mescide girebileceğini ve ne şekilde ne kadar süreyle mescitte kalabileceğine karar verme yetkisinin kendisinde olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.
- **İkincisi:** İtikaf, murabıtlık halini yeniden canlandırma ve Müslümanların uzun süreler boyunca mescitte kalmalarını sağlama gücüdür. Bu uygulama, aynı zamanda murabıtların Aksa'ya yönelik baskınlara karşı koyabilme güçlerini artırmakta ve bu tür baskınlara karşı sağlam bir çekirdek oluşturmaktadır. Özellikle itikafın

⁷ Kudüs 2024 Bilançosu, Kudüs Pusula, s. 40-43.

⁸ 2013 ile 2023 yılları arasında Uluslararası Kudüs Vakfı tarafından yayınlanan Kudüs'ün Durumu raporları.

⁹ Kudüs'ün Durumu 2023 Yıllık Raporu, a.g.e, s. 87.

Yahudi bayramlarından biriyle çakışması durumunda, direnişin etkisi daha da artmaktadır; bu da işgal yönetiminin Aksa'daki İslami varlığı azaltmayı hedefleyen ve bu varlığı yalnızca namaz saatleriyle sınırlı kılma politikalarına doğrudan bir darbe vurmaktadır.

İşgal yönetiminin itikafı hedef alma çabaları çerçevesinde, 2025 Ramazan gecelerinde Mescid-i Aksa'da itikafa giren Müslümanların engellendiği görüldü. Önceki yıllarda olduğu gibi cuma geceleri dahi bu uygulamaya izin verilmedi. İşgal kuvvetleri, cuma gecesi Mescid-i Aksa'yı tekrar tekrar bastı ve itikafa girenleri zorla mescitten çıkardı. Bunun yanında, Batı Şeria halkının Kudüs'e ve Aksa'ya girişlerine birçok kısıtlama getirildi. Bu durum, binlerce Filistinlinin buradan mahrum kalmasına yol açtı. Ayrıca girişlerde farklı yaş kısıtlamaları uygulanmaya devam edildi, serbest bırakılan esirler hakkında uzaklaştırma kararı alındı ve Ramazan ayı boyunca Mescid-i Aksa'ya girişleri yasaklandı¹⁰.

E. Vakıflar Dairesi'nin Mescid-i Aksa'da Gerekli Restorasyon ve Bakım Çalışmaları Yapmasının Engellenmesi

Mescid-i Aksa'daki restorasyonların engellenmesi ve imar projelerinin aksatılması, işgal yönetiminin mescidin idaresine doğrudan müdahalesinin bir başka biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. İşgal yönetimi bu yolla, mescit üzerinde sıkı bir denetim kurmayı hedeflemekte ve Vakıflar Dairesi'ni yürüttüğü her türlü çalışmayı kendisine bildirmeye zorlamaktadır. Bu çerçevede restorasyon ve bakım faaliyetlerinin engellenmesi politikası, Mescid-i Aksa'nın çeşitli bölgelerinde çökmelere yol açmıştır. Bu çöküntülerin en belirgin olanları güneybatı altyapıda ve Kubbetü's-Sahra Mescidi'nin içinde meydana gelmiştir.

¹⁰ Kudüs Şehri Web Sitesi, 19.03.2025. <https://qii.media/items/2186>

İşgal devletinin hedefleri arasında, Mescid-i Aksa'yı mimari ve restorasyon açısından harap bir durumda bırakmak ve bazı binalarının çökme tehlikesiyle karşı karşıya kalmasını sağlamak da yer almaktadır. İşgal devleti, restorasyon ve imar dosyasını, Aksa üzerindeki müdahalelerini artırmak için bir araç olarak kullanmaya çalışmakta ve Vakıflar Dairesi'ne baskı uygulayarak, Mescid-i Aksa'nın restorasyonunu bir pazarlık aracı haline getirmeyi hedeflemektedir. Böylece işgal yönetimi, Aksa ve kapılarıyla ilgili dayatmak istediklerini Vakıflar Dairesi'ne kabul ettirmeyi hedeflemekte, bunun karşılığında ise sınırlı bazı restorasyon işlemlerine izin vermektedir.

- İşgal makamları, Aksa'daki restorasyon ve bakım çalışmalarını aşağıdaki ihlaller yoluyla engellemektedir:
- Restorasyon çalışmalarına doğrudan müdahale etmek
- Restorasyon ve bakım işlemleri için gerekli malzemelerin girişini engellemek
- Mescidin dış bölümlerinin işgal tarafından onarılması
- Vakıflara bağlı İmar Komitesi çalışanlarını tutuklamak

Mescid-i Aksa'nın, yapıları ve donanımları da dahil olmak üzere, onarım, aydınlatma, restorasyon ve zemin kaplaması gibi gerekli bakım çalışmalarına ihtiyacı vardır. Ancak işgal devleti, bu çalışmalara engel olmakta ve bunların yalnızca İsrail Eski Eserler Kurumu temsilcilerinin katılımıyla yapılmasına izin vermektedir. Aşağıdaki maddelerde, işgalci makamların engellediği ve İslami Vakıflar Dairesi tarafından uygulanmasına izin vermediği başlıca projeler sıralanmıştır:

- Mescid-i Aksa'ya yapılan baskınlar sırasında işgal askerlerinin kırdığı bazı alçı pencerelerin onarılması ve yeniden inşa edilmesi.
- Bab'ür Rahme Mescidi'nin iç ve dış kısımlarının bakım ve onarımı.
- Bab'ür Rahme Mescidi'nin çevresindeki yolun onarımı.
- Kubbetü's-Sahra Mescidi avlusunu çevreleyen revakların onarımı.
- Başta Kible Mescidi ve Kubbetü's-Sahra olmak üzere, Mescid-i Aksa'daki kapalı mescitlerin iç aydınlatmalarının yapılması.
- Mervan Mescidi'ndeki 94 sütunun onarımı (İşgal devleti, bu hassas restorasyon çalışmalarını gerçekleştirmek üzere Kraliyet Bilim Derneği'nden herhangi bir heyetin girişine izin vermemiştir).
- Bazıları baskınlar sırasında tahrip edilen yaklaşık 25 adet bozuk hoparlörün değiştirilmesi (Bu durum, Mescid-i Aksa'daki ses dağılımını olumsuz etkilemektedir).
- Su, elektrik, yangın söndürme, alarm sistemleri ve benzeri şebekelerde gerekli onarımların yapılması.

Aksa ve Çevresini Yahudileştirme Çalışmaları

İşgal devleti, Kudüs'ün kültürel ve tarihi kimliğini değiştirmeye çalışmakta ve Mescid-i Aksa'yı onlarca Yahudi simgesiyle kuşatmaktadır. Bu bağlamda, İsrail'e bağlı çeşitli kurumlar, Eski Şehir'in altında ve çevresinde Yahudi şehri inşa etme amacıyla çok sayıda kazı çalışması yürütmektedir. Bu çalışmalar, "Kutsal Havza'nın İhyası" projesi kapsamında gerçekleştirilmektedir. İşgal devleti, bu kazıları bir tünel ağıyla birbirine bağlamakta, bazı- larını ise müze ve sinagoga dönüştürmektedir.

Son yıllarda, Mescid-i Aksa'ya yönelik baskınları organize etmeyi ve şehrin Arap ve İslami görünümünü tahrif etmeyi amaçlayan Yahudileştirme yapılarının inşasında artış yaşanmıştır. Kudüslü kaynaklara göre, işgal devletinin çeşitli uzantıları Eski Şehir ve çevresinde 100'den fazla sinagog ve Yahudi simgesi inşa etmiştir¹¹.

Yahudileştirme projelerinin yanı sıra, İsrail'in çeşitli kurumları, Kutsal Havza İhyası Projesi kapsamında, Eski Şehir'in altında ve çevresinde bir Yahudi şehri inşa etmek amacıyla çok sayıda kazı çalışması yürütmektedir. İşgal yönetimi, bu kazıları bir tünel ağıyla birbirine bağlamaya çalışmakta ve bazı- larını müze ile sinagoglara dönüştürmektedir. İşgal yönetimi, Yahudileştirme projelerini üç ana alan üzerinde yürütmektedir:

Birinci alan: Mescid-i Aksa ve onun tüm bileşenleri ile eklentileri.

İkinci alan: Mescid-i Aksa'nın çevresi ve Eski Şehir

Üçüncü alan: Aksa ve Eski Şehir'i çevreleyen Kudüs mahallelerini kuşatma

İşgal devleti, Mescid-i Aksa'nın altı ve çevresini Yahudileştirerek şunları hedeflemektedir:

- Radikallerin Aksa'ya yönelik baskınlarını yönetmek
- Baskınlara katılanların güvenliğini sağlamak
- Talmudik iddiaları yaymak ve Mescid-i Aksa'nın altında Yahudilerin ibadet edebileceği mekanlar oluşturmak
- Arap ve İslami simgeleri ve eserleri yok etmek.
- Kudüs'ün, İslami ve Hristiyan kültürel görünümünü tahrif etmek,
- Mescid-i Aksa çevresine yabancı Yahudi simgeleri dikmek.

¹¹ Ali İbrahim, 33 Maddede Kudüs'ün Yahudileştirilmesi, Uluslararası Kudüs Vakfı, Beyrut, 1. Baskı, 2022, s. 6.

İşgal Altındaki Kudüs'te Yaşayan Hristiyanları Hedef Alma ve Kiliselere Saldırma Süreci

İşgal yetkilileri, Kudüs'ün işgalinden bu yana Hristiyanlara ve kiliselerine baskı uygulamıştır. Bu baskılar; dini bayramların kutlanmasının engellenmesi, kiliselere yönelik saldırılar, yönetimlerine müdahale girişimleri ve Hristiyan vakıflarına el koyma şeklinde gerçekleşmiştir. Bu politikalar, Hristiyanların sayısının büyük ölçüde azalmasına neden olmuştur. Nitekim Hristiyanlar bugün, Kudüs nüfusunun yalnızca yüzde 1'ini oluşturmaktadır.

2021 yılında Kudüs'teki Hristiyanların sayısı yaklaşık 16.200'ü aşmamaktaydı¹². Bunların 12.900'ünü Arap Hristiyanlar, 3.300'ünü ise Arap olmayan Hristiyanlar oluşturmaktaydı¹³. 2024 yılı ise Kudüs'teki Hristiyanlara, kutsal mekanlara, mülklere, vakıflara, kiliselere ve Hristiyan mezarlıklarına yönelik büyük bir Siyonist saldırısına sahne olmuştur. Bu saldırılar; doğrudan fiziksel saldırılar, ırkçı sloganların yazılması, Hristiyan mezarlarının kirletilmesi ve bayramlar sırasında Hristiyanlara yönelik baskıları kapsamaktaydı.

2024 yılı haziran ayında, Kudüs'te ve diğer bazı Filistin şehirlerinde Hristiyan kiliselerine Arnona (emlak/ gayrimenkul) vergisinin dayatılması konusu yeniden gündeme gelmiştir. 23 Haziran 2024 tarihinde Kudüs, Yafa, Nasıra ve Ramle'deki Hristiyan kiliselerinin liderleri, işgal belediyelerinin kendilerine gayrimenkul vergisi olan Arnona ödemedikleri gerekçesiyle yasal işlem başlatacaklarını ve ayrıca geçmiş yıllardan kalan vergi borçlarının tahsil edileceğini bildirdiğini açıklamışlardır. Bu karar hem Filistin tarafında hem de uluslararası arenada büyük bir tepkiyle karşılanmış; kilise liderleri ile yerel ve uluslararası Hristiyan kurumları tarafından reddedilmiştir¹⁴.

¹² Kudüs İstatistik Yıllığı 2021, Kudüs Politika Araştırmaları Enstitüsü, 2021. <https://bit.ly/3m7hwTA>.

¹³ A.g.e.

¹⁴ El-Cezira Net, 29.06.2024. <https://tinyurl.com/4en3wm4k>.

Arnona vergisinin dayatılması meselesi 2018 yılına, aşırı sağcı Nir Barkat'ın Kudüs'ün belediye başkanı olduğu döneme kadar uzanmaktadır. O dönemde kilise liderleri bu karara karşı çıkarak üç gün boyunca Kıyamet Kilisesi'ni kapatmış ve bu protesto, işgal hükümetini vergiyi askıya almaya zorlamıştır¹⁵. Ancak işgalin Kudüs Belediye Başkanı Moshe Lion, kiliselerden bu ödemelerin yapılmasını yeniden talep etmiş; Filistin'in diğer bazı belediye başkanları da ona katılmıştır.

Kudüs'teki kiliselerin mülklerine uygulanan vergilerin kapsamı hakkında veriler, Kudüs'ün doğu ve batı olmak üzere her iki kesiminde yaklaşık 882 gayrimenkulün bu vergilere tabi olduğunu göstermektedir. İşgal belediyesi tarafından talep edilen gecikmiş vergi borçları ise 190 milyon doları aşmaktadır.

İşgal devleti, bu kararlarla kiliseler üzerindeki kuşatmayı daha da artırmayı amaçlamaktadır. Çünkü bu kiliseler, Kudüs'ün her iki kesiminde de birçok gayrimenkule sahiptir. Bazı kiliselerin, Arnona vergisi borçlarını kapatmak için mülklerinin bir kısmını satmaya zorlanması, işgal güçlerinin bu gayrimenkulleri ele geçirmesine olanak tanımaktadır. Eğer işgal devleti kiliseleri vergi ödemeye zorlayabilirse, benzer kararların Kudüs'teki vakıf gayrimenkullerine de uygulanması olası¹⁶.

İsrail'in Kudüs Üzerindeki Egemenliğini Gösterme Çabası

İşgal devleti, her İsrail ulusal etkinliğinden ve her Yahudi bayramından faydalanarak Kudüs'ün kimliğini değiştirmeye yönelik adımlar atmaktadır. Bu kutlamalar kapsamında şehrin Arap ve İslami kimliğini hedef alan çeşitli saldırılar düzenlenmekte, uydurma bir Yahudi tarihi yaratılmaktadır. Bu etkinlikler arasında en dikkat çekenlerden biri, Kudüs'ün doğu kısmının işgal edildiği günün İbrani yıl dönümü olan "Kudüs Birleşme Günü"dür. 5 Haziran 2024'te bu yıldönümü vesilesiyle, işgal kuvvetlerinin himayesinde binlerce yerleşimcinin katılımıyla yıllık "Bayrak Yürüyüşü" düzenlendi. Yerleşimciler, Kudüs'ün batı kısmından başlayarak Şam Kapısı Meydanı'na, oradan da Sahira Kapısı yoluyla Eski Şehir'e ulaştılar. Elleriyle işgal bayrakları taşıyan bu gruplar, kutsal değerlere, Kudüslülere ve Araplara karşı hakaretler yağdırdılar, sivillere ve gazetecilere saldırdılar. Yerleşimcilerin bazılarının ise silah taşıdığı görüldü¹⁷.

Yahudi bayramları bağlamında Hanuka, Kudüs'ün kültürel ve mimari kimliğine yönelik saldırı mevsimlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bayramın ışıklar ve süslemelerle ilişkilendirilmesi nedeniyle, şamdan ve mumların yakılması gibi uygulamalarla bağlantılı

¹⁵ Kudüs Pusula, 30.06.2024. <https://tinyurl.com/4xed5taa>.

¹⁶ El-Cezira Net, 29.06.2024. a.g.e.

¹⁷ Kudüs Şehri Web Sitesi, 05.06.2024. <https://qii.media/news/43403>.

olarak, işgalin Yahudileştirme kolları — özellikle Kudüs Belediyesi — bu bayramları baha-
ne ederek şehre Yahudi kimliği kazandırmaya çalışmaktadır. Belediyenin gerçekleştirdiği
öne çıkan Yahudileştirme faaliyetlerinden bazıları şunlardır¹⁸:

İşgal belediyesi, Eski Şehir'i çevreleyen Kudüs surlarında gelişmiş ışık gösterileri düzenle-
mekte ve işgalin Kudüs'e dair anlatısını yansıtan görüntüler ve Yahudileştirme unsurlarını
içeren semboller yerleştirmektedir. İşgal belediyesi, bu bayrama özgü müzikler ve şarkı-
lar eşliğinde başka gösteriler de düzenlemektedir. Bu gösteriler genellikle Filistinlilerin
yaşadığı bölgelerde dahi duyulmaktadır.

Kudüs'te çok sayıda "şamdan" (menora) yerleştirilmektedir: İşgal belediyesi, Burak Duvarı
meydanına ve Eski Şehir'in içine ve dışına devasa aydınlatılmış şamdanlar koymaktadır.
İşgal kuvvetleri, özellikle Kudüs'ün batı kesiminde ve doğu kesiminde yerleşimcilerin sa-
yısının yoğun olduğu mahallelerde, kamu alanlarını ve çevredeki sokakları ışıklarla süs-
lemektedir.

Yahudi bayramlarının yanı sıra, işgal devletinin Yahudileştirme birimleri, Kudüs'te Yahudi
kimliğini güçlendirmek amacıyla anıtlar inşa etmektedir. Örneğin, 17 Temmuz 2024'te
işgal belediyesi, Gazze'ye yönelik saldırılarda hayatını kaybeden 67 yerleşimciyi anmak
amacıyla Kudüs'te yeni bir anıt dikileceğini açıkladı. Bu anıt, işgal altındaki Şeyh Bedr
Tepesi üzerine inşa edilecek devasa bir demir heykelden oluşup, çapı 14 metre ve yük-
sekliği 5 metre olacaktır¹⁹.

¹⁸ Ali İbrahim, Toplum Dergisi, 27.01.2024. <https://tinyurl.com/yyeume5p>.

¹⁹ Kudüs Şehri Web Sitesi, 24.07.2024. <https://qii.media/items/2113>.

İşgal devleti, 1967 yılından bu yana işgal ettiği Kudüs'te binlerce sahte Yahudi mezarı inşa etmiştir. Kudüslü kaynakların 2024 yılının sonunda verdiği bilgilere göre, bu sahte Yahudi mezarları ve Tevrat Bahçeleri Kudüs topraklarının yaklaşık 5 bin dönümünü kaplamaktadır. Bu alan Silvan, Tekbir Dağı, İsviyye, El-Müşarif Dağı, Ra's el-Amud, Et-Tur ve Süleyman Havuzları'nı kapsıyor. İşgal devleti bu mezarlarla Yahudilerin Kudüs'teki varlığının eskiye dayandığını iddia etmeye çalışıyor²⁰.

Demografik Olarak Yahudileştirme Süreci

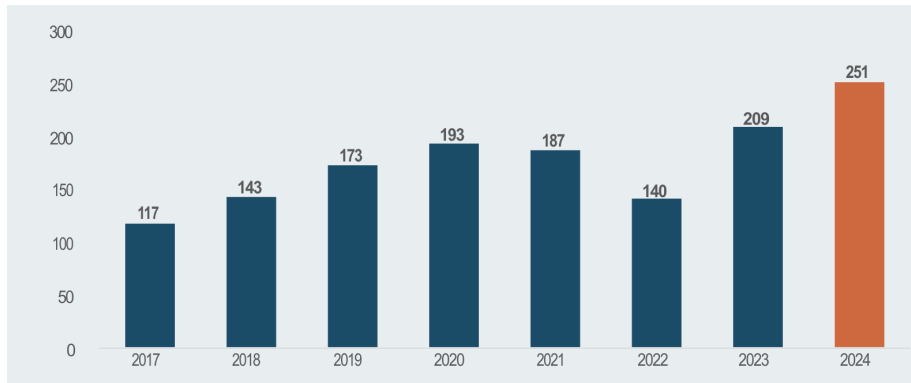
A. Evlerin Yıkılması

Filistinlilerin evlerinin ve tesislerinin yıkılması, işgal kuvvetlerinin sürekli uyguladığı bir politikadır. Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi'nin (OCHA) verilerine göre, işgal devleti 1 Ocak 2009 ile 6 Ekim 2024 tarihleri arasında Kudüs'te yaklaşık 2.084 ev ve tesisi yıkmıştır. Bu durum, yaklaşık 4.159 Filistinlinin yerinden edilmesine ve yaklaşık 50 bin kişinin ise zarar görmesine yol açmıştır²¹.

2024 yılında Kudüs'te yaklaşık 251 yıkım olayı kaydedildi. Bunların 151'i işgal devletinin farklı kolları tarafından gerçekleştirilen yıkımlar, 100'ü ise işgal yetkililerinin baskısı ve yüksek para cezalarından kaçınma nedeniyle sahipleri tarafından yapılan zorunlu yıkımlardır²². Yıkım işlemleri kapsamında evler, konut binaları, tarım alanları, ticari tesisler, hayvancılık tesisleri ve diğer yapılar yer almaktadır.

Geçmiş yıllardaki yıkım verileriyle karşılaştırıldığında, işgal devletinin 2023 yılında yaklaşık 209 yapıyı, 2022 yılında ise 140 yapıyı yıktığı görülmektedir. Bu rakamlar, 2024 yılında yıkım operasyonlarının bir önceki yıla göre yaklaşık %22 oranında arttığını göstermektedir. Öte yandan, bazı Filistinli kaynaklar yıkım sayısının yaklaşık 333 olduğunu belirtmektedir.²³

Aşağıdaki grafik geçmiş yıllardaki yıkım sayısını göstermektedir²⁴:

²⁰ Kudüs Şehir Web Sitesi, 10.12.2024. 43740/https://qii.media/news

²¹ OCHA, Etkileşimli Veri Haritası. https://bit.ly/3rtHaC2

²² Kudüs 2024 Bilançosu, Vadi Hilve Bilgi Merkezi, 01.01.2025, a.g.e.

²³ Kudüs 2024 Bilançosu, Kudüs Pusulası, s.35.

²⁴ Kudüs'ün Durumu 2020 Yıllık Raporu, a.g.e, s. 62.

B. Yerleşim Projeleri

Yerleşimlerin inşası ve Filistinlilere ait evlerin yıkılması, işgal devletinin Kudüs'ün demografik dengesini doğrudan değiştirme çabalarının bir parçasıdır. Yerleşimlerin inşası birbirini izleyen işgal hükümetleri için her zaman değişmeyen politika olmuştur. Bu politika, Netanyahu liderliğindeki sağcı hükümetin iktidara gelmesiyle büyük ölçüde artmıştır. İşgal askerlerinin, Gazze şeridinde karşı yürüttüğü soykırım savaşıyla eş zamanlı olarak işgal kol-ları yerleşimleri genişletme projelerini hızlandırmıştır. Nisan 2024 de İngiliz The Guardian gazetesi tarafından yayınlanan bir rapor, işgal yetkililerinin Kudüs'ün doğusunda yerleşimlerin inşaatını hızlandırdığını belirtti. Gazeteye göre işgal devleti binlerce yerleşim birimini kapsayan 20 yerleşim projesi üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırdı. Bu projelerin bir kısmı işgal kurumlarının onayına ulaşmış bir kısmı ise tamamlanmıştır²⁵.

İşgal devletinin 2024'te yayınladığı verilere göre; 2022 yılı sonu itibariyle Kudüs'ün nüfusu yaklaşık 981.700 kişiye ulaşmıştır. Bu kişiler, Kudüs'ün iki yakasında ikamet etmekte ve işgal devletinin nüfusunun yaklaşık %10'nu oluşturmaktadır. Aralarında Kudüs nüfusunun toplamının %61'ini oluşturan 597.400 Yahudi yerleşimci ve bu %38'ini oluşturan 371.400 Filistinli bulunmaktadır. Kudüs'ün doğu yakasında ise, İsrail kaynaklı veriler, nüfusun 612.400 kişiyi bulduğunu, bu nüfusun 233.600'ünün Yahudi yerleşimci olup doğu yakasının nüfusunun yaklaşık %38'ini oluşturduğunu belirtmektedir. Bu kaynaklara göre, bu kesimdeki Yahudi yerleşimciler arasında Harediler, yerleşimcilerin yaklaşık %44'ünü teşkil etmeleri sebebiyle en büyük kesim sayılmaktadır. Kudüs'ün doğusundaki Filistinli sayısı ise yaklaşık 378.700 olup, Kudüs'ün doğu yakasındaki nüfusun %62'sine denk gelmektedir. Bu sayı ise Kudüs'ün her iki yakasında yaşayan Filistinlilerin %98'ini oluşturmaktadır²⁶.

Yukardaki veriler, işgalci İsrail'in Kudüs'ün her iki yakasında da demografik üstünlüğü koruyamadığını göstermektedir. Bu nedenle, Kudüs'te yaşayan yerleşimci sayısını arttırmak amacıyla yerleşim faaliyetlerine başvurmaktadır. İşgal kaynaklarına göre bu yerleşim bölgeleri bünyelerinde 175.900 konut birimi barındırmaktadır.

Birbirlerini izleyen İsrail iktidarlarının tutumları incelendiğinde, son on yıl içinde Kudüs'teki yerleşim sayısını arttırmaya çalıştıkları görülmektedir. Tüm bunlar, yerleşimci sayısında bir sıçrama yapma, yerleşim alanlarını genişletme ve Filistinlilerin yaşadığı bölgelerde daha fazla kontrol sağlama girişimidir. 2014-2024 yılları arasında işgal yetkilileri, yaklaşık 124.352 yeni yerleşim birimi inşasının planlarını onayladı²⁷.

²⁵ El-Meyadin, 17.04.2024. <https://tinyurl.com/mryhrzv9>.

²⁶ Kudüs İstatistik Yıllığı 2024, Kudüs Politika Araştırmaları Enstitüsü, 2024, <https://jerusalemstitute.org.il/publications/facts-and-trends-2024/>.

²⁷ 2013 ile 2023 yılları arasında Uluslararası Kudüs Vakfı tarafından yayınlanan Kudüs'ün Durumu raporları.

Ayrım Duvarı ve Yerleşimlerle Direniş Kurumu'na göre; 2024 yılı boyunca Kudüs Belediyesi'ne bağlı Bölgesel Planlama İnşaat Komitesi, yerleşim politikasını genişletme amacıyla 62 imar planını inceledi. Kuruma göre komite bu planlardan 29'unu onaylamış, diğer 33 planı da onaya sunmuştur. Bu planlar, 3.094 dönümlük bir alanda 10.386 yeni yerleşim biriminin inşasını içermektedir. Bu planlardan biri, Kudüs sınırları içerisinde yeni bir yerleşim birimi inşasını ön görmektedir. Bu projenin ihale numarası 367/2024 olup, Beyt Safafa köyü arazileri üzerinde 18 dönümlük bir alana 200 yerleşim biriminin inşasını hedeflemektedir²⁸.

2024 yılında onaylanan yerleşim birimlerinin sayısında, bir önceki yıla kıyasla düşüş yaşanmasına rağmen, bu durum işgal devletinin yerleşimci kollarının yürüttüğü faaliyetlerin sadece bir kısmını temsil etmektedir. Çünkü bu projeler, inşa aşamasına gelene kadar birçok aşamadan geçmektedir. Veriler, işgal yönetiminin 2024 yılında bu adımlarını hızlandırmaya çalıştığını göstermektedir. İbrani kaynaklara göre, işgal hükümeti bu hedefine ulaşmak adına birtakım önlemler almış ve önceliğini Filistin bölgelerinde yerleşimleri genişletmeye vermiştir. Alınan en dikkat çekici önlemler şunlardır²⁹:

1. Maliye Bakanı Bezalel Smotrich'in Denetiminde Yerleşim Birimleri İçin Özel Yönetim: Yeni yerleşim birimleri ve şehirlerinin inşasının hızlanmasını kolaylaştıran bağımsız bir yönetim kuruldu. Ayrıca işgal hükümeti, önceki bürokratik engellerin aşılması ve yerleşimlerin geliştirilmesi için daha esnek uygulamaları hayata geçirmeye başladı.

2. Yerleşimlerin İnşasının Hızlandırılması: İşgal hükümeti Batı Şeria ve Kudüs'te yaklaşık 30 bin yeni yerleşim yeri inşa etti.

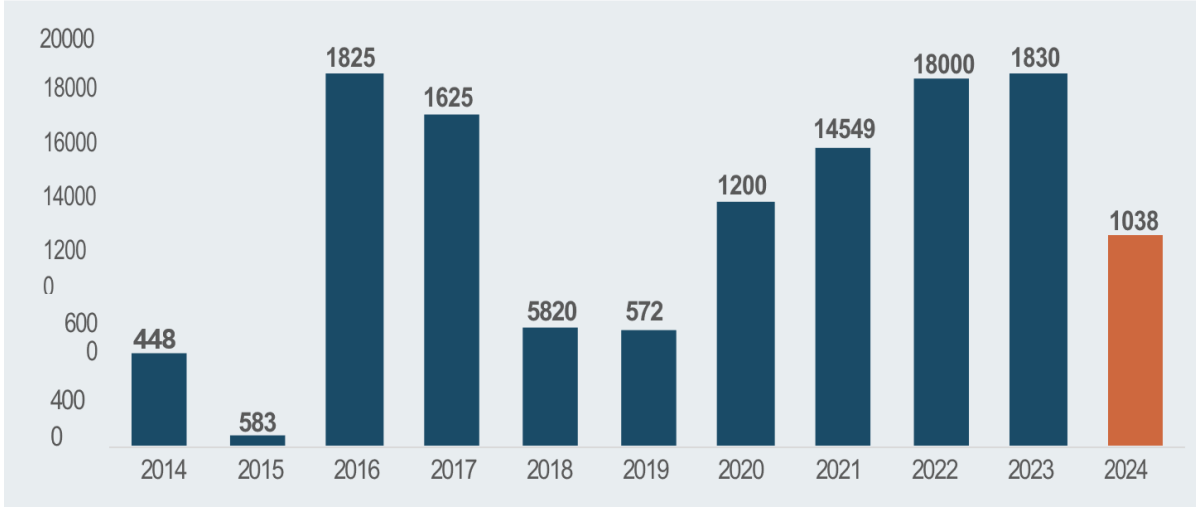
3. Filistinlilere Ait Binaların Yıkımının Arttırılması: Bu, bir yandan inşaat ruhsatlarının verilmesinin engellenmesi, bir yandan da ruhsatsız inşa edildikleri gerekçesiyle Filistinlilere ait binaların yıkımının arttırılması şeklinde gerçekleşmektedir.

4. Yerleşimlerin Altyapısının İyileştirilmesi: İşgal hükümeti yerleşim birimleri içindeki yol ve ulaşım alt yapısını iyileştirmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda ana yolların genişletilmesi ve asfaltlanması tamamlandı. Bu durum, yerleşim birimleri arasındaki ulaşımı kolaylaştırmakta ve Filistin bölgelerinin izolasyonunu arttırmaktadır.

Aşağıdaki grafikte, 2014 ile 2024 yılları arasında işgal devletinin onayladığı Yahudi yerleşim birimi sayılarındaki gelişim gösterilmektedir:

²⁸ 2024 Yıllık Raporu, Ayrım Duvarı ve Yerleşimlerle Direniş Kurumu, Ramallah, 2025, s. 35.

²⁹ Ultra Palestine, 01.01.2025. <https://tinyurl.com/4bexvvt5>.

C. Yerleşimlerin Altyapısının Geliştirilmesi

Yerleşimlerin inşası, işgalci İsrail açısından adeta ateşli bir hastalık olarak açıklanabilir. Zira önceki veriler, bu durumun büyüklüğünü ve boyutunu gözler önüne sermektedir. İşgal yönetimi, kamu yararı, Kudüs'ün bölgelerini geliştirme ve yerleşimcilerin varlığına hizmet etme ile refahlarını arttırma kisvesi altında yerleşimlerle alakalı altyapı projelerini onaylamaya çalışmıştır. Bunun yanında, yerleşimcileri Filistinlilerden izole eden ve Kudüs'teki yerleşimler arasında güvenli bir bağlantı sağlayan yol ağlarını da güvence altına almaktadır.

D. Kudüs Belediyesi'nin Sınırlarının Genişletilmesi

Mevcut hükümet, Kudüs çevresindeki yerleşimleri şehrin sınırlarına dahil etmeye çalışmaktadır. Bunu gerçekleştirmek için Filistinlilerle yerleşimcileri birbirinden ayıran ve yerleşimlerle Kudüs'ün her iki yakası arasında hızlı bir ulaşım imkânı sağlayan alt yapı projelerinin de dahil olduğu çeşitli araçlar kullanmaktadır. İşgal kurumları bununla yetinmemiştir. Nitekim 2025 yılı mart ayının başında İbrani kaynaklar, işgal devletindeki Mevzuat Bakanlar Komitesi'nin Büyük Kudüs'ün kurulmasını öngören yasa tasarısını onaylamaya hazırlandığını ortaya koydu. Bu yasa tasarısı, Likud Partisi Milletvekili Dan İluz tarafından sunulmuş olup, Kudüs çevresindeki bazı büyük yerleşimlerin Kudüs'e dahil edilmesini hedeflemektedir. Bu yerleşimler arasında bir dizi başka yerleşimin yanında Ma'ale Adumim, Beitar Illit, Givat Zeev, Efrat, Ma'ale Michmash yerleşimleri yer almaktadır. Yasa tasarısının, Bakanlar Komitesi tarafından onaylanması halinde Knesset'te (meclis) ön okumaya sunulması planlanmaktadır.

Kudüs meselelerinde uzman olanlara göre, Büyük Kudüs isimli Yahudileştirme projesi en büyük yerleşim planını temsil ediyor ve Kudüs'ün doğu yakasını ilhak edip yutmayı

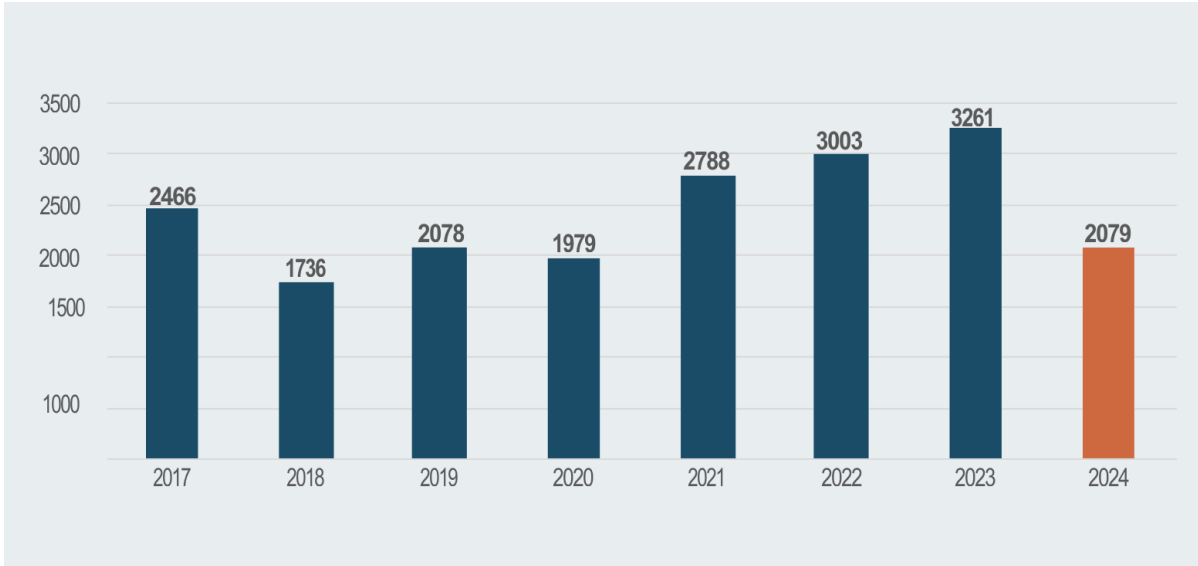
hedefliyor. Plan başarılı olursa, işgal altındaki şehrin bu bölgesindeki Filistin varlığına ağır bir darbe indirilecek.

Filistinlilerin Hedef Alınma Süreci

A. Tutuklamalar

İşgal devletinin Kudüslüleri tutuklaması, toplumu korkutma politikalarının en acımasızı olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanları kısıkaç altına alan işgal, onların hareketlerini kısıtlayıp etkinliklerini baskılayarak Mescid-i Aksa ve Eski Şehir'deki İslami varlığı hedef almaktadır. 2024 yılı boyunca, birçok Filistinli Kurum, Kudüs'teki tutuklamaların sayısını belgeledi. 07.10.2023 tarihinden bu yana artan tutuklama kampanyaları ve İsrail'in güvenlik kısılcacını sıkılaştırılması sonucunda işgal altındaki bölgelerde tutuklama operasyonlarında artış yaşandı. Verilerin farklı Filistin kurumlarından gelmesiyle sayılarda değişiklikler gözlemlendi. Vadi Hilve Bilgi Merkezi, geçtiğimiz yıl boyunca Kudüslülere yönelik 2.079 tutuklama vakası olduğunu kaydetti. Merkez, işgal kuvvetlerinin, Batı Şeria ve Gazze'den Kudüs'e gelmiş olan 6.551 Filistinliyi, Kudüs'e izinsiz girdiği ve çalıştığı gerekçesiyle tutukladığını belirtti. Bu tutukluların arasında 12 yaşından küçük 34 çocuk, 310 genç erkek ve 100 kadın yer almaktaydı; kadınlar arasında ise 12 genç kız bulunmaktaydı³⁰.

Aşağıdaki grafik, işgal devleti tarafından 2017 ile 2024 yılları arasında tutuklanan Kudüslü sayısındaki gelişim aşamalarını göstermektedir:

B. Kimlikleri İptal Etme

İşgal devleti, Kudüs'te Filistinlilerin kalıcı ikamet kartlarını (mavi kimlik kartını), iptal etme politikalarını uygulamaya devam ediyor. Mavi kimlik, Kudüslülere verilen kalıcı ikamet

³⁰ Kudüs 2024 Bilançosu, Vadi Hilve Bilgi Merkezi, 01.01.2025, a.g.e.

izni olup, İsrail vatandaşlığına eş değer değildir. Bu kimlik, kimin işgal belediyesinin sınırları içerisinde kalma hakkına sahip olduğunu belirlemek için bir araç olarak kullanılır. Kimliklerin iptal edilmesi, bir yandan Filistinlilere uygulanan cezai bir işlemken, Kudüs ve Mescid-i Aksa'yı savunan aktivistleri ve sembol isimleri hedef alma tehdidini de içermektedir. Aynı zamanda bu uygulama, demografik yapıyı hedef alma amacı taşımakta ve işgal rejiminin Filistin nüfusunu azaltmaya yönelik planlarının bir parçasıdır.

Kimliklerin iptal edilmesine dair verilerin sadece işgal hükümetinin İçişleri Bakanlığı'nda bulunması nedeniyle her yıl güncel verilere ulaşmak oldukça zorlaşıyor. Bu raporda, söz konusu bakanlıktan bu verileri resmi yollarla talep eden İsrail Birey Haklarını Savunma Merkezi HaMoked esas alınmaktadır. Bu veriler bir sonraki yılın ortasında yayınlanacağından, bu ihlallere dair karşılaştırma yapmak amacıyla 2023'te iptal edilen mavi kimlik sayısını vereceğiz.

HaMoked'e göre, işgal hükümetine bağlı İçişleri Bakanlığı, 2025 yılında Kudüs'te yaşayan 34'ü kadın, 3'ü çocuk olmak üzere 61 Filistinlinin mavi kimliğini iptal etti. Merkezin raporunda, kalıcı ikamet hakkı iptal edilen 58 Filistinlinin işgal atındaki bölgelerin dışında yaşadığı belirtildi. Aynı rapora göre, 1967-2023 yılları arasında işgal devleti, Kudüs'te toplam 14.869 Filistinlinin kimliğini iptal etti³¹. Bu veriler, 2020-2023 yılları arasında yaklaşık 168 Filistinlinin kimliğinin iptal edildiğini gösteriyor. Merkez, Facebook sayfasında yayınladığı istatistiklere göre, 1967'den 2020 yılına kadar Kudüs'te 14.701 Filistinlinin kimliğinin iptal olduğunu bildirdi³². Merkez, bu verileri işgal hükümetinin İçişleri Bakanlığı'yla yaptığı resmi yazışmalara dayanarak yayınlamıştır.

³¹ HaMoked Merkezi internet sitesi, 16.05.2024, <https://tinyurl.com/mwrwjmd>.

³² HaMoked Merkezi Facebook sayfası, 10.03.2021, <https://bit.ly/2P6GWUB>.

C. İşgal Altındaki Kudüs'te Filistinlilerin Öldürülmesi

Filistinlileri öldürme işgal devletinin daimi politikası olmuştur. Filistin şehitlerinin sayısı her geçen yıl artmaktadır. Nitekim, 2023 yılında binlerce yaralının yanı sıra 48 topraklarında, Batı Şeria'da ve Kudüs'te şehitlerin sayısı yaklaşık 546'ya yükselmiştir³³. Bunlar arasından 19 şehidin sadece Kudüs'ten olduğu kaydedilmiştir³⁴.

Kudüs'teki Ana Sektörlerin Hedef Alınması

A. Eğitim Sektörünün Hedef Alınması

Son yıllarda Kudüs'te eğitim sektörüne yönelik yoğun saldırılar yaşandı. Bir yandan işgal devleti, şehrin doğu yakasındaki okulları -özellikle Filistin öğretim müfredatına bağlı okulları- Kudüslü öğrenci sayısındaki artışa ayak uydurabilmeleri için gerekli olan finansmandan ve eğitim sürecinde kullanılan modern araçlardan mahrum bırakmaktadır. Buna karşılık işgal devleti, çarpık Filistin müfredatı veya İsrail müfredatını, Kudüs'teki daha fazla sayıda Filistin okuluna dayatma ve daha fazla okulu kendi kontrolü altına girmeye zorlama girişimlerinin yanı sıra, işgal müfredatını okutan okullara devasa bütçeler akıtmaktadır.

İngiliz işgalinden başlayıp 1967 yılındaki işgaline kadar Kudüs şehrinin geçirdiği farklı tarihi dönemler boyunca Kudüs'teki eğitimden sorumlu olan merciler çeşitlilik göstermiştir. Bu merciler 4 ana kuruluştan oluşmaktadır³⁵:

- İslami vakıflara bağlı okullar; idari olarak Filistin Eğitim Bakanlığı'na bağlı olmakla birlikte Ürdün Vakıflar Bakanlığı'nın çatısı altında faaliyet göstermektedir. Bu okullar yaklaşık 12 bin öğrenciyi barındıran 49 okulu kapsamaktadır.
- İşgal devletine bağlı okullar; işgal hükümetinin Eğitim Bakanlığı ve belediyesi tarafından denetlenmektedir.
- Hristiyan kiliselerine, hayır kurumlarına ve bireylere ait özel okullar; 39 bin öğrencinin bulunduğu 70 okulu kapsamaktadır.
- Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı'na (UNRWA) bağlı okullar; 6 okulu kapsamakta olup yaklaşık 2500 öğrenci barındırmaktadır.

Yukarda bahsedilen merci çeşitliliği, işgal devletinin her grubu ayrı ayrı hedef almasına olanak sağlamıştır ve bu durum, Kudüs'teki eğitimi İsrailileştirme yönünde daha keyfi

³³ Şirin Gözlemevi, Etkileşimli tablo, <http://tinyurl.com/3srrpnhy>.

³⁴ 2023 Kudüs Bilançosu, Vadi Hilve Bilgi Merkezi, 01.01.2024, <http://tinyurl.com/jb87k4ab>.

³⁵ Ali İbrahim, Arabi Post, 11.06.2022, <https://tinyurl.com/yc5z9n36>

uygulamaları dayatmasına zemin hazırlamıştır. Kudüs eğitim sistemi iki temel sorundan muzdariptir. Birincisi, işgal devletinin, Filistinli okullara ve öğrencilere yönelik saldırıları ve Kudüslülerin yaşadığı ekonomik koşulların bir neticesi olarak öğrencilerin okulu bırakmalarıdır. Nitekim rakamlar, işgal altındaki Kudüs'teki Filistinli öğrencilerin %32'sinin 12 yıllık öğrenimini tamamlamadığını, buna karşılık Yahudi öğrencilerde bu oranın yaklaşık %1,5 olduğunu gösteriyor³⁶. Kudüslü öğrenciler arasındaki okul terk oranı ise %13'ü aşmaktadır³⁷.

İkinci sorun ise, Filistin müfredatına bağlı Filistinli okulların mevcut derslik eksikliğini giderememesidir. İsraili Eir Amim ve Vatandaş Hakları adlı iki derneğe göre, Kudüs'te yaklaşık 2.500 derslik açığı bulunmaktadır³⁸. Buna karşılık, işgal devleti, İsrail müfredatına kayan okullara veya müfredatını doğrudan takip eden okullara destek ve finansman sağlamaktadır.

Kudüs'teki okullar, 7 Ekim 2023'te Gazze'ye yönelik saldırıların başlamasından yana giderek artan saldırı kampanyalarına tanıklık etti. İsrail Eğitim Bakanlığı, özellikle bakanlıktan kısmi fon alan özel okullara yönelik olmak üzere, Kudüs'teki okullara karşı çeşitli önlemler aldı. Bu önlemler ile söz konusu okulların Filistin müfredatını uygulaması engellenmeye çalışıldı. Söz konusu önlemler, okulların basılması ve ani bir şekilde aranmasını da içermektedir. Verilere göre Kasım 2023'ten Mart 2024 sonuna kadar sıkılaştırılan denetimler, yalnızca okul yönetimiyle sınırlı kalmayıp aynı zamanda sınıfların basılmasını, öğrencilerin okul çantalarının aranmasını ve öğretmenlerin kullandığı kitapların incelenmesini de içermektedir³⁹.

Bu denetimler sonucunda Filistin müfredatına ait kitapların bulunmasının ardından, İsrail Eğitim Bakanlığı, aşağıdakiler de dahil olmak üzere bir dizi cezai önlem uyguladı⁴⁰:

- Eğitim Bakanlığı tarafından verilen finansmanın geçici olarak durdurulması.
- Okulun müdürü ve diğer yetkililer hakkında soruşturma açılması
- Okulların özel ruhsatlarının iptal edilmesiyle tehdit edilmesi

Önceki veriler, Kudüs'teki eğitim sektörünün özellikle finansman ve altyapı açısından artan ihtiyaçlarını ortaya koymaktadır. Filistin okullarının yaşadığı sıkıntılar devam etmekte; bu sıkıntılar eğitim tesislerinin, öğretmenlerin ve eğitimcilerin eksikliğini de kapsamaktadır. Bu durum, okul terki oranlarının yükselmesine ve eğitim kalitesinin düşmesine neden

³⁶ Riyada Danışmanlık ve Eğitim Merkezi, SUPPORT TO EDUCATION IN EAST JERUSALEM PROJECT, Eylül 2020, s. 15.

³⁷ Aynı kaynak, s. 16.

³⁸ El-Cezira Net, 07.01.2022, <https://aja.me/vkm7va>.

³⁹ Filistin Araştırmaları Enstitüsü, 31.10.2024, <https://tinyurl.com/4nyrn5tn>.

⁴⁰ Aynı kaynak.

olmaktadır. Eğitim sektörünün yaşadığı ve son yıllarda daha da büyüyen sorunlardan biri de “dijital uçurum” olarak adlandırılabilir durumudur. Bu uçurum; bir yandan Filistin okullarında kullanılan araçlar arasındaki farklılıklardan, diğer yandan Filistinli öğrencilerin modern teknolojilere ulaşımında yaşadığı zorluklardan kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra yazılım ve robotik kodlama gibi modern ders içeriklerinin müfredata entegre edilmesi, Kudüs'teki farklı okullarda eğitim gören öğrencilerin arasında eğitim uçurumunun daha da büyümesine neden olmaktadır⁴¹.

İşgal makamlarının Filistin müfredatını hedef alma çabaları yalnızca okullar ve öğrencilerle sınırlı kalmamış, üniversiteler ve öğretmen istihdamına kadar uzanmıştır. Nitekim 25 Aralık 2024 tarihinde Knesset, İsrail Eğitim Bakanlığı Genel Müdürü'ne, Kudüs ve işgal altındaki bölgelerde yaşayan, Filistin üniversitelerinden akademik diploma almış öğretmenlere öğretmenlik izni veya işe alım onayı vermeyi reddetme yetkisi tanıyan bir yasa tasarısını onaylamıştır. Bu yasa tasarısı yasama komitesinin onayını da almış olup, 2025 yılının başında Knesset'te ilk oylamaya sunulması bekleniyor. Yasa tasarısına göre, Kudüs'ün doğu yakasında yaşayan ve Filistin üniversitelerinde okumuş öğretmenlere işlerine devam etmeleri için bir ücret ödenmeyecektir. Bu yüzden İsrail akademik kurumlarında yeniden eğitim almaları gerekecektir. Gözlemcilerle göre bu kararlar, Kudüs'teki Filistin üniversiteleri üzerindeki baskıyı daha da arttırma ve Filistin üniversitelerine kayıt yaptıranların iş olanaklarını ellerinden alarak Filistinli öğrencileri işgal devletine bağlı üniversitelere yönlendirme amacı taşımaktadır⁴².

⁴¹ El-Cezira Net, 30.10.2024, <https://aja.ws/s24nid>.

⁴² El-Cezira Net, 29.12.2024, <https://aja.ws/1nq8w2>.

B. Kudüs Ekonomisinin Hedef Alınması

İşgal devleti, Kudüs'teki Filistin toplumunu yoksullaştırmayı ve onu tamamen işgalin ekonomik ve sosyal sistemlerine bağımlı hale getirmeye çalışmaktadır. 2023 yılında İsrail hükümetinin kabul ettiği 5 yıllık plan, Kudüs'te yaşayan Filistinlileri özellikle teknoloji projelerinde ucuz iş gücüne dönüştürme niyetini açıkça ortaya koymuştur. İşgal devleti, Kudüs'ün doğusunda yaygın olan yoksulluk durumunu kullanmaktadır. Nitekim Kudüs Ekonomik ve Sosyal Haklar Merkezi, Kudüslülerin yaklaşık %80'nin yoksulluk sınırının altında yaşadığını belirtmiştir. Merkez, bu rakamlara İsrail'in Kudüslüleri yoksullaştırmak amacıyla son yıllarda yaptığı planlarının sonucunda ulaşıldığını kaydetti⁴³.

İşgal devletinin uygulamaları Kudüslülerin ekonomik durumunu daha da kötüleştirdi. Gazze'ye yönelik saldırılarla eş zamanlı olarak işgal makamları, sosyal medya platformlarında terörizmi kışkırtma ve destekleme olarak kabul ettiği söylemleri paylaşımları ve Gazze'ye destek vermeleri gibi sudan sebeplerle birçok Kudüslüyü keyfi olarak işlerinden çıkardı. İşgal devletinin Kudüs'ün ekonomik durumuna yönelik icraatları bu şekilde her geçen gün büyümektedir. Bu durum, söz konusu kişilerin ailelerinin geçim kaynaklarından mahrum kalmasına neden olmaktadır.

İsrail Merkez İstatistik Bürosu, 2023 yılı mayıs ayı verilerinde, Kudüs'te yaşayan Filistinlilerin %74'ünün ekonomik durumlarından memnun olmadığını bildirdi⁴⁴.

Artan yoksulluk ile iş bulmadaki zorlukların yanı sıra, Kudüs'te yaşam maliyetlerinin yüksek sayılara ulaşmasıyla birlikte İsrail Merkez İstatistik Bürosu'na göre, Kudüs'ün her iki yakasında yaşayanların %44'ü aylık aile giderlerini karşılamakta sıkıntı çekiyor. Bu grubun büyük çoğunluğunu ise Filistinler oluşturmaktadır. Zira Filistinler, aile giderlerini ödemekte zorluk çekenlerin %78'ini oluşturmaktadır⁴⁵. Bu durum, yaşam pahalılığı ve özellikle de benzeri görülmemiş kira artışından dolayı, birçok Kudüslüyü borçlanmaya itiyor. Bu şekilde ya bir yığın borç içinde yaşıyor ya da işgal yönetiminin kendilerine dayattığı vergileri ödeyemiyorlar. Verilere göre Kudüs'te insanca bir yaşam sürmek için aylık 3.000 dolar gerekirken, Kudüslülerin çoğu şu anda yaklaşık 5.880 şekel (yaklaşık 1.630 dolar) olan asgari ücrete yakın maaşlarla çalışıyor⁴⁶.

Tüm bu ekonomik zorluklara rağmen işgal devleti, vergi aracını kullanarak Kudüs'teki Filistinli toplumunun yoksulluğunu arttırmaktadır. 28 Temmuz 2024 tarihinde işgal be-

⁴³ El-Cezira Net, 23.02.2024, <https://aja.ws/Objbly>.

⁴⁴ Aynı kaynak.

⁴⁵ Aynı kaynak.

⁴⁶ El-Cezira Net, 08.12.2024. <https://tinyurl.com/bddj2cx4>.

lediyesi, gelecek yıl 2025 yılının başından itibaren yeni dairelerde Arnona vergisini %20 ile %40 arasında arttıracacağını duyurdu. Belediyenin kararına göre bu, 2020 yılından beri Kudüs'te inşa edilen konutları da kapsayacak. Karar, belediye mali komite tarafından onaylanmasının ardından bir sonraki İsrail belediye meclisi toplantısında oylamaya sunulacak. Arnona vergisi, Filistinler üzerinde baskı kurma araçlarından biridir ve özellikle Kudüslülerin üzerinde büyük bir borcun birikmesine neden olması sebebiyle caydırıcı bir araç olarak kullanılmaktadır⁴⁷.

Öte yandan Gazze ve Güney Lübnan'a yönelik saldırılar, Eski Şehir'de dayatılan sıkı önlemler ve işgal devletinin baskıları neticesinde, Kudüs'te en çok zarar gören sektörlerin başında turizm sektörü gelmektedir. Kudüs Arap Sanayi ve Ticaret Odası Genel Sekreteri Hicazi Raşak'a göre, turizm sektörü Kudüs ticaretinin yaklaşık %34'ünü oluşturmakta ve turizmin durmasıyla beraber ticaret neredeyse felç olmuş durumdadır. Bu durum, turizm sektörü kapsamındaki dükkân sahipleri ve çalışanlardan oluşan 1.150 Kudüslüyü etkilemiştir. Raşak, turistlerin gelmemesinin, Kudüs'ün doğu yakasında değerli eşyalar satan yaklaşık 462 mağazayı etkilediğini ifade etti. Ayrıca Raşak, ticaret sektörünün sadece %9'unun faaliyete devam edebildiğini de sözlerine ekledi⁴⁸.

C. Sağlık Sektörünün Hedef Alınması

İşgal devleti, Kudüs'te Filistin sağlık sektörüne kısıtlamalar dayatmakta ve Kudüslüleri İsrail sağlık sigortasına katılmaya zorlamaktadır⁴⁹. Bunu hem sağlık sektörüne hem de Filistinlilere baskı yapma aracı olarak kullanmaktadır. Kudüs'teki sağlık sektörü, yetersiz finansman ve biriken borçlar sebebiyle sıkıntı yaşamaktadır. İşgal devleti ise mevcut sağlık kurumlarına baskı yapmaktadır. 2022 yılının başında, Kudüs'teki El-Makasid Hastanesi'nin borçları yaklaşık 200 milyon şekele (yaklaşık 60 milyon dolar) ulaşmıştır. Bu durum, hastanelerin tıbbi araç gereçleri temin etme, sağlık çalışanlarının maaşlarını ödeme ve diğer hizmetleri sağlama kapasitesini olumsuz etkilemektedir⁵⁰.

3- Destek Boyutları

İşgal kuvvetlerinin Filistin topraklarının tamamında sürdürdüğü azgın saldırılar, Yahudileştirme, zorunlu göç ettirme, kutsalları çiğneme ve özellikle Gazze'deki Filistin halkına yönelik soykırıma karşılık, Filistin'le etkileşimin arttığı ve haklı davasına destek verenlerin sayısının çoğalmasıyla, tüm Filistin'e ve özellikle Kudüs'e yönelik destek ve dayanışma

⁴⁷ Kudüs Şehri Web Sitesi, 31.07.2024, <https://qii.media/items/2117>.

⁴⁸ Kudüs Pusulası, 21/07/2024, <https://tinyurl.com/3es47trm>.

⁴⁹ Dünya Sağlık Örgütü, Health conditions in the occupied Palestinian territory, including East Jerusalem, 19.05.2022, s. 6, <https://tinyurl.com/mwznaxww>.

⁵⁰ Ali İbrahim, 33 Maddede Kudüs'ün Yahudileştirilmesi, Uluslararası Kudüs Vakfı, Beyrut, Haziran 2022, s. 11.

büyük bir önem kazanmaktadır. Bu durum, uzak ve yakın anlamda ümmetin yaşadığı durgunluk, zayıflık ve parçalanmışlık hali göz önünde bulundurulduğunda daha da netleşmektedir. Aksa Tufanı operasyonundan bu yana yaşanan gelişmeler, Batı tarafından desteklenen bu düşman karşısında çabaların birleştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Bundan hareketle üç daire çerçevesinde bir yol haritası çizilebilir.

- **Birinci daire**, Kudüs'te direniş faaliyetlerinin yeniden devam ettirilmesi. Bu mücadele, neredeyse her gün gerçekleşen baskınlara karşı Mescid-i Aksa'da murabıtlığı yeniden canlandırmayı, şehrin işgalciler tarafından sürekli meşgul edilmesine karşı direnmeyi ve özellikle de işgali geri adım atmaya zorlayan halk ayaklanmaları gibi direniş örneklerini içermektedir.
- **İkinci daire**, Filistin halkının direnişini desteklemek ve doğrudan katkıda bulunmaktır. Çünkü Kudüs'ün geleceği, halkının direnişteki gücüne ve onları çeşitli araçlarla desteklemeye bağlıdır. Bu durum, işgal devletinin, Filistin halkının her bir kesimini hedef alma kapasitesini mevcut savaşta açıkça ortaya çıkarmıştır.
- **Üçüncü daire**, Filistin toplumunun direniş gücünü arttırmak ve Filistinlerin hayati önem taşıyan sektörlerini desteklemek. Tasfiye ve zorunlu göç projelerine direnmek amacıyla özellikle eğitim ve ekonomi gibi temel sektörleri destekleyerek, Filistinlerin topraklarında kalmalarını sağlayacak destek sürecinin inşası için çalışmak elzemdir.

KUDÜS HAKKINDA Herşey

kudustebugun.com.tr

القدس اليوم
KUDÜSTE
BUGÜN

kudustebugun

kudustebugun.com.tr